

DAG HEDMAN

FISKAR SKRIKER NÄR DE DÖR

Korallrev som exempel på samspelet mellan
människa och natur i tre texter av Ian Fleming

Inledning

Ian Flemings (1908–64) naturintresse är väldokumenterat: han var en ivrig fågelskådare och snorklare, framför allt i hemmiljön på Jamaica.¹ Eftersom samspelet mellan människa och natur är ett av de centrala motiven i hans författarskap, finns det så mycket att upptäcka där, att en rättvis hävdateckning skulle spränga ramen för en uppsats. I stället får ett smakprov ges, för att antyda att här verkligen finns ett tacksamt material för framtida ekokritisk forskning. Som Matthew Griffiths har påpekat, har Ian Flemings ådagalagda miljömedvetande hittills inte avsatt några större avtryck inom litteraturforskningen.²

Lawrence Buell har uppställt följande kriterier för ekokritisk litteratur:

1. The nonhuman environment is present not merely as a framing device but as a presence that begins to suggest that human history is implicated in natural history.
2. The human interest is not understood to be the only legitimate interest.
3. Human accountability is part of the text's ethical orientation.
4. Some sense of the environment as a process rather than as a constant or given is at least implicit in the text.³

I föreliggande bidrag undersöks avsnitt i tre texter av Ian Fleming: en roman, *Live and Let Die* (1954), och två noveller, ”The Hildebrand Rarity” (1960) och ”Octopussy” (1962). Buells kriterier läggs som ett raster över läsningarna. Det gemensamma för de undersökta textpartierna är att människor (i två fall Flemings hjälte, den hemlige agenten James Bond) interagerar med tropiska korallrev.

I likhet med Ernst Haeckel (1834–1919) ansåg Fleming att naturen inte är ”ett förråd av resurser för människan”,⁴ och att detta innebär ett ansvar för henne. Fleming visar hur människan försyndar sig mot naturen och straffas hårt för detta: i alla tre här undersökta texter ljuter de brottslingar, som visat förakt för naturen, döden. Gangsterkungen Mr. Big använder korallrevet som ett utstuderat avrättningsinstrument; han

slutar sina dagar som föda åt en leopardhaj när han faller i vattnet vid revet. Gangstern Milton Krest förgiftar ett helt korallrev med tusentals fiskar för att fånga ett enda exemplar av the Hildebrand Rarity; hans mördare kör in hildebrandrariteten i munnen på honom, och dess vassa fenor perforerar hans kinder. Tjuven och mördaren Dexter Smythe ger sig ut för att döda en skorpionfisk. Fisken sticker honom med sina giftiga fenor. Innan Smythe dör, dras han ned i djupet av bläckfisken Octopussy, som han tänkte mata med skorpionfisken.

Lisa Funnell och Klaus Dodds nämner i en nyutkommen volym, att James Bond

is also sensitive to and appreciative of the natural environment — again reflecting Fleming’s experiences including scuba diving with the famous French diver Jacques Cousteau [1910–97] in April 1953 [...]. Bond is rarely if ever depicted killing animals and/or destroying landscapes unless they are intimately connected with the success of a mission.⁵

Det finns således en tydlig symbolik i novellen ”For Your Eyes Only”, när skurken Hammerstein mejar ned en kolibri med maskingevår och mosar liket med sin nakna häla.⁶ Genom sina groteska attacker på den omgivande naturen etableras Hammerstein i Flemings litterära universum som en ond och kriminell människa, som är predestinerad att gå under.

Det frekventa snorklingsmotivet låg uppenbarligen rätt i tiden, vilket bland annat omvittnas av populära amerikanska TV-serier som *Sea Hunt* (1958–61), *The Aquanauts* (1960–61) och *Assignment: Underwater* (1960–61).⁷

Med tanke på att Rachel Carsons *Silent Spring* (1962) anses vara startpunkten för modernt miljömedvetande,⁸ får man säga att Flemings texter kronologiskt ligger i framkant. Detta är således ett tacksamt exempel på att populärlitteratur inte automatiskt är en lam eftersägare till den så kallade finlitteraturen.

***Live and Let Die* (1954)**

Den första exploateringen av korallrevens fauna i *Live and Let Die* gör sig Mr. Big skyldig till när han använder dödliga arter som skorpionfiskar som väktare av spanska gulddubloner, insmugglade från Jamaica till Florida och gömda i akvarietankars botten-sand.⁹ James Bond förmodar att fiskarna efter fullgjort värv kastas tillbaka i havet eller eldas upp.¹⁰

Inför sitt nästa uppdrag, att söka uppdraga var mynten kommer ifrån, förbereder sig Bond genom att studera facklitteratur om tropisk marinf fauna hos ”Beebe and Allyn and others” och om undervattensjakt hos ”Cousteau and Hass”.¹¹ Han förutsätter att Mr. Big inte har konventionella vapen som skydd för sitt högkvarter (vars ingång ligger i 1600-talssjörövaren Bloody Morgans grotta på en öde ö), utan att ”somehow the forces of the sea had been harnessed to do The Big Man’s work for him and it was on these that he concentrated, on murder by shark and barracuda, perhaps by Manta Ray and octopus”.¹² På natten har Bond mardrömmar om skräckfyllda möten med jättebläckfiskar, stingrockor, hammarhajar och barracudor.¹³ Bond börjar nu träna på att simma i korallrevsmiljö. Efter första dagen kommer han hem sönderskuren och förgiftad av kontakter med den rakbladsvassa korallen och med havsäggsstaggas. Han får en föreläsning av sin guide om de fiskar de sett under dagen, deras matvanor,

kamouflage och mekanismer för att ändra färg. En dag attackerar de av en 120 cm lång barracuda och ett groteskt handgemäng på liv och död uppstår, där de båda männen nätt och jämnt lyckas besegra det ormlika monstret och rädda sina liv. Detta är en tydlig varning till Bond: naturen vet att näpsa människor som gör våld på den (Bond hade i den första här nämnda scenen dödat en skorpionfisk för att kunna undersöka akvariets bottenlager och har således förbrutit sig mot naturen).¹⁴

När Bond så skall gå till verket och simma till Mr. Bigs näste mitt i natten, nödgas han använda ficklampa för att orientera sig, och författaren ger då en utförlig skildring av hela den marina undervattenmiljön.¹⁵ Knappt har hjälten med nöd och näppe klarat sig förbi den skog av "razor-blade coral" som skyddar skurkarnas tillhåll, förrän han fångas runt anklarna av en bläckfisk och först efter en dramatisk kamp lyckas döda den och befria sig.¹⁶ Fleming använder effektivt den främmande naturen som ett potentiellt hot mot sin hjälte: exempelvis simmar stora barracudor runt honom, "deadly", stirrande på honom med "angry tigers' eyes" och följande honom "like a pack of silent wolves".¹⁷ Plötsligt utbryter en våldsexplosion, då tjugo barracudor och tre hajar börjar en kamp på liv och död så nära inpå Bond, att han knuffas av dem. "They were whirling and snapping in the water like hysterical dogs. [...] The water was boiling with the dreadful fish", "maddened cannibal fish."¹⁸ Detta är sannerligen ett "sea of dangers".¹⁹

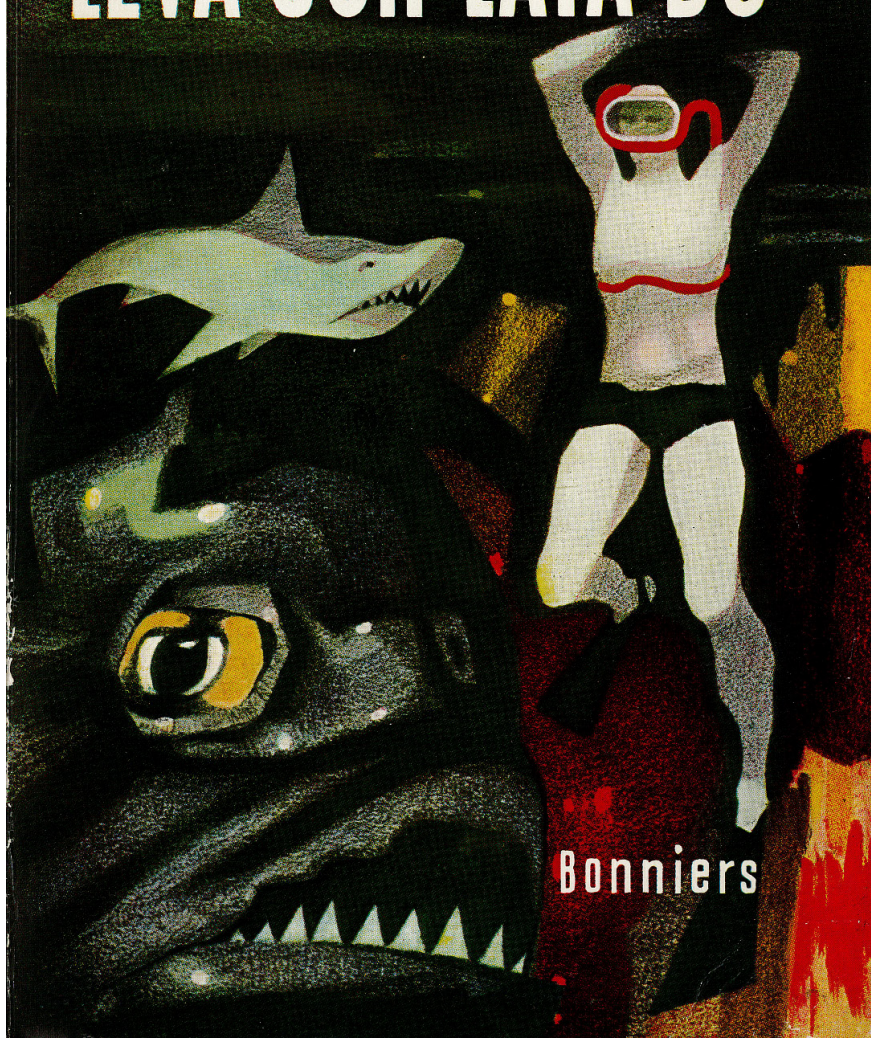
Emellertid misslyckas Bond med att dölja sin närvaro. Han tillfångatas och skall avrättas tillsammans med Mr. Bigs sköna älskarinna Solitaire (som slagit sig ihop med Bond) genom att dras i lina över korallrevet av en båt, så att deras hud skärs sönder och de blir till haj- och barracudamat.²⁰ Det går emellertid ej som Mr. Big tänkt sig, utan Bond lyckas spränga hans båt och få honom att falla i vattnet i rätt ögonblick för att själv bli hajmat. En leopardhaj biter symboliskt av Mr. Bigs huvud.²¹ Gangsterkungen ville utnyttja korallrevet och dess innevanare till sina brottsliga aktiviteter, och naturen tog sin hämnd. Men Bond har också ett stort ansvar: efter sprängningen av Mr. Bigs båt tar de lokala yrkesfiskarna hem ett ton fisk som dödat vid detonationen.²² Kanske är det föga förvånande att Agent 007 faller de första tårarna sedan barndomen "into the bloodstained sea".²³

"The Hildebrand Rarity" (1960)

James Bond är på semester på Seychellerna i Indiska Oceanen.²⁴ Där engagerar en vän, Fidele Barbey, honom i ett projekt som den amerikanske millionären och gangsterkungen Milton Krest har kommit till ögruppen för att förverkliga: han vill fånga ett exemplar av en fiskart, som endast belagts vid ett enda tillfälle tidigare, vid en sechelsk korallatoll 1925.²⁵ De tre männen beger sig dit, och Krest öppnar en behållare innehållande växtgiftet rotenon. Hela korallrevets fauna förgiftas; hundratals, tusentals eller tiotusentals djur (Bond är osäker på vilketdera) dör för att Krest skall kunna fånga hildebrandrariteten. På natten finner Bond Milton Krest mördad på sin båt. Han skyndar sig att slänga liket överbord, och läsaren lämnas okunnig om gärningsmannen: är det skurkens systematiskt förödmjukade och misshandlade hustru Elizabeth som fått nog? är det den under hela novellens gång kontinuerligt av Krest förolämpade Fidele Barbey? är det rentav Agent 007, som likaledes oavlatligt förolämpats av Krest, och som visat erotiskt intresse för fru Krest? Bond framstår trots allt som mindre sannolik, men det är dött lopp mellan de båda andra misstänkta.²⁶

Ian Fleming

LEVA OCH LÅTA DÖ

Adolf Hallman (1893–1968), som svarat för omslaget till den svenska förstaupplagan av *Leva och låta dö* (1956), har satsat på spänningen mellan människa och natur i form av mötet mellan James Bond och havets skräckinjagande rovfiskar. De stora blodfläckarna dramatiserar illustrationen ytterligare. © Bonnier/Adolf Hallman. Bilden återgiven med förlagets tillstånd.

Bakgrunden till ”The Hildebrand Rarity” är följande:

Fleming visited the Seychelles in spring 1958 in search of treasure. He didn't find any, but that trip, as well as his daily underwater forays on the reef at Goldeneye [Flemings egendom på Jamaica], inspired this story. Here his ecological awareness of marine life is very much to the fore, and Fleming writes with particular anger about Krest's destruction of the entire reef by dropping a vat of curare poison into it. He had witnessed scientists using this method to collect specimens at Pedro Cays, two small islands off the south-east coast of Jamaica, when he and Blanche Blackwell visited them in 1958.²⁷

Novellen inleds med en 2,5 sidor lång beskrivning av James Bond som sakta snorklar över ett korallrev under lojt förföljande av en enorm stingrocka. Hela undervattensmiljön och -faunan är sakkunnigt och detaljerat skildrad, som i *Live and Let Die*. Parallellen mellan den harpunförsedde Bond på ytan och den gifthullingförsedda rockan på botten är tydlig. Bond skjuter rockan och lyckas bärga honom iland. Nästa gång vi ser agenten i samspel med ett korallrev är det allvarligare. Han letar nu efter hildebrandrariteten, så att Milton Krest skall kunna döda den genom att vräka ut 20 liter rotenon i havsvattnet. Bond får svåra moraliska betänkligheter, när han ser fiskstimmen, skaldjuren, sjöborrarna och havsäggen och förstår att de alla skall dö, för att den hänsynslöse herr Krest vill åt en enda individ. Till skillnad från djurlivet dödar Krest inte för att han är hungrig: ”He was just going to kill – almost for fun.”²⁸ Bond reflekterar över att han själv hade så lätt för att döda stingrockan – ”an enemy fish” – i novellens inledning, och att han ju till och med dödat medmänniskor under sina uppdrag, medan hans hjärta blöder för dessa fiskar, som han till och med antropomorferar och på flera ställen kallar för ”people”.²⁹ Bond beskriver sina skuld känslor med ord präglade av tidstypisk atombombsskräck: ”I feel like the bomb-aimer at Nagasaki.”³⁰ När ett exemplar av hildebrandrariteten väl dyker upp, försöker Agent 007 att skrämja bort den på olika sätt, men misslyckas. Tvärtom tycks fisken ty sig till honom. Fleming ger en detaljerad skildring av olika förgiftningssymptom bland korallrevets invånare. Tillsammans med resten av dessa flyter Hildebrands fisk så småningom upp till ytan. Fleming tillåter sig här att för ovanlighetens skull bli prosalyrisk: ”As if blown by some light breeze of death the clumsy bodies, their colours already fading, swept slowly past.”³¹ Det är helt konsekvent att atollen där massutrotningen äger rum heter Chagrin Island (Sorgön). Milton Krests slut kommer emellertid snart och i form av ett högst symboliskt straff:

The horror of the strangled face was bad enough, but it was not Mr Krest's tongue that protruded from his gaping mouth. It was the tail of a fish. The colours were pink and black. It was the Hildebrand Rarity!

The man was dead — horribly dead. When the fish had been crammed into his mouth, he must have reached up and desperately tried to tug it out. But the spines of the dorsal and anal fins had caught inside the cheeks and some of the spiny tips now protruded through the blood-flecked skin round the obscene mouth. Bond shuddered. Death must have come inside a minute. But what a minute!³²

Detta är Naturens hämnd på den människa som våldfört sig på den: Krest får just den fisk han så eftertraktat nedkörd i halsen, och den kväver honom, därför att dess vassa fenor hindrar honom från att frigöra munhåla och svalg.

Goda observationer finner man i en ambitiös uppsats om miljöaspekterna i novellen, Matthew Griffiths, "A Fish Out of Water. Crises of Masculinity and Environmentality in "The Hildebrand Rarity" (2019), den mig veterligen enda texten som är fokuserad på denna sida av Flemings författarskap. Griffiths för bland annat ett intressant resonemang om identifikationsprocessens im- och komplikationer i novellen, eftersom identifikatorn Bond samtidigt är hjälte och medskyldig till miljöbrottet.³³ Griffiths påpekar vidare att novellen om hildebrandrariteten "actually makes an effective environmental point, arguably before environmentalism as such existed".³⁴

"Octopussy" (skriven 1962, tryckt 1965)

Även denna novell innehåller långa beskrivningar av samspelet mellan snorkeldykare och korallrev.³⁵ Den inleds med att major Dexter Smythe simmar runt ett korallrev utanför Jamaicas kust och funderar över huruvida han skall spela rysk roulett och sträcka ned en hand, så att den bläckfisk som bor i en hålighet i revet kan fånga honom.³⁶ Han letar efter en skorpionfisk, för att kunna döda den och servera till bläckfisken, som han kallar Octopussy. Avsikten är att genomföra ett grymt experiment för att se huruvida bläckfisken instinktivt kommer att akta sig för skorpionfiskens dödligt giftiga fenor eller kommer att gå under. Under två års tid har majoren simmat runt korallrevet dagligen. Han älskar djuren, som han i likhet med Bond i "The Hildebrand Rarity" antropomorfiserande kallar "people", och inbillar sig att de älskar honom tillbaka.³⁷ Han försöker hjälpa djuren genom att beskäftigt böka runt i bottenslammet och döda djur åt sina favoriter, bland annat novelltiteln bläckfisk.

Agent 007 spelar en biroll i novellen: han skickas till majoren för att klargöra för denne, att myndigheten upptäckt att Smythe är en tjuv och en mördare, och för att ge honom chansen att begå självmord innan han hämtas till London för rättegång.³⁸ Efter samtalet med Bond, beger sig Smythe åter ut på en snorklingstur. Han återupptar jakten på en skorpionfisk åt Octopussy. Till slut stöter han på ett stort exemplar, som stirrar på honom med "red angry eyes".³⁹ Smythe lyckas döda skorpionfisken, men under kampen har en av dess vassa, dödligt giftiga fenor stuckit majoren på magen. När han kommer upp ur vattnet med sitt byte ser han tre röda blodsdroppar på sin mage. "You got me, you bastard! By God, you got me!"⁴⁰ Smythe vet vad som väntar honom, eftersom han har läst *Dangerous Marine Animals*.⁴¹ Han ser en utdragen och plågsam död framför sig, och beslutar sig för att det är lunchdags för Octopussy. Halvdöd och vrålände av smärta kommer han fram till bläckfisken, som reagerar upphetsat vid uppträckten av Smythes blod i vattnet. Denne räcker ned skorpionfisken, men i stället för att gripa det livsfarliga betet, rycker Octopussy tag i Smythes arm och drar sakta men säkert ned honom under vattenytan, mot drunkningsdöden: "the octopus explored his right hand with its buccal orifice and took a first tentative bite at a finger with its beak-like jaws".⁴² Härmed ges major Smythes inledningsord i novellen, riktade till Octopussy, en profetisk innebörd: "You're going to have a real treat today if I can manage it!"⁴³

Naturen hämnar i Flemings novell dels det mord Dexter Smythe har begått, dels hans utförda och planerade ingrepp i det marina livet. Majoren handskas hänsynslöst med sin omgivning. Han manipulerar naturen för sitt eget nöjes skull. Den giftiga skorpionfisken och den stora bläckfisken blir till hämndens verktyg.⁴⁴

Slutord

Man kan i de här undersökta textpartierna pricka av alla Lawrence Buells kriterier för ekokritisk litteratur. Fleming använder inte naturen enbart som stämningsskapande element eller blott och bart som scenografi, utan visar hur människan är 'gäst hos verkligheten', som straffas om hon försyndar sig mot den. Flemings ideal är i stället människan i harmoni med naturen: hon har ingen rätt att sätta sina egna kortsiktiga intressen först, om de går ut över naturen. Denna inställning ger texterna en tydlig etisk dimension, där människan får stå till ansvar för sina försyndelser: om inte naturen själv tar hämnd, kan Agent 007 ibland göra arbetet (exempelvis i novellen "For Your Eyes Only"). Slutligen visar inte minst de darwinistiska skildringarna av den ständigt pågående kampen för tillvaron och balansen inom korallrevens fauna, och känsligheten för människans manipulationer, att författaren inte betraktar naturen såsom en konstant eller en gång för alla given entitet.⁴⁵

Som redan konstaterats i inledningen, ligger Flemings texter rent kronologiskt i framkant, om man betänker att Rachel Carsons *Silent Spring* (1962) anses vara startpunkten för modernt miljömedvetande. De här behandlade texterna om hemlige agenten James Bond visar att populärlitteratur inte automatiskt utgör eftertrupp till den så kallade finlitteraturen. Tvärtom använder sig populärlitterära författare ofta av knepet att göra sina texter attraktivare för primärpubliken genom att behandla dagsaktualiteter. Detta grepp kan ibland göra en text svårtillgängligare vartefter som tiden går, men eftersom miljöfrågor i allt högre grad har pockat på mänsklighetens uppmärksamhet, är det lätt att hålla med Griffiths om att Flemings påtagliga miljömedvetande gör honom till en författare även för 2000-talet.⁴⁶

I en tid då populärlitteraturforskningen i Sverige går på sparlåga, och kombinationen ekokritik/populärlitteratur inte avsatt större avtryck inom svensk forskning, synes det angeläget att visa på detta delfälts möjligheter.⁴⁷

Noter

- 1 Fleming hade kommit till Jamaica första gången 1942 och omedelbart bestämt sig för att flytta dit, vilket blev verklighet 1946. Namnet på sin hemlige agent hade han tagit från experten på karibiska fåglar, James Bond (1900–89), författare till *Birds of the West Indies* (1936). Flemings intresse för Jamaicas fågelliv har resulterat i flera sakkunniga textpartier i det undersökta materialet, till exempel i *Live and Let Die* (London: Panther, 2012 [1954]), 301.
- 2 Matthew Griffiths, "A Fish Out of Water. Crises of Masculinity and Environmentality in 'The Hildebrand Rarity'", *International Journal of James Bond Studies* 2 (2019:1), 1, <http://doi.org/10.24877/ijbs.42>. Fleming som miljöaktivist möter vi i Andrew Lycett, *Ian Fleming* (London: St. Martin's Press, 1995), 355.

- 3 Lawrence Buell, *The Environmental Imagination. Thoreau, Nature Writing and the Formation of American Culture* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1995), 7f.
- 4 Henrik Görlin, "Från ekologi till ekokritik. En skiss över ekokritikens framväxt", i *Ekokritik, Jean-Henri Fabre, Återvinningens estetik, Kerstin Ekman, Posthumanism, Elektriska fär och mekaniska människor, Djurkaraktärer, Kultur och hållbar utveckling*, Sture Packalén red. (Västerås: Akademin för utbildning, kultur och kommunikation, Mälardalens högskola, 2009), 6.
- 5 Lisa Funnell & Klaus Dodds, "Introduction", i *Geographies, Genders and Geopolitics of James Bond*, desamma red. (London: Palgrave Macmillan, 2017), 6.
- 6 Ian Fleming, "For Your Eyes Only", i *For Your Eyes Only*, 14:e upplagan (London: Panther, 1965 [1960]), 77.
- 7 David M. Pegrarn, "The Hero with Mad Skills. James Bond and the World of Extreme Sports", *International Journal of James Bond Studies* 1 (2018:2), 6, <http://doi.org/10.24877/jbs.31>.
- 8 Håkan Sandgren, "Lyssna till jordens sång. Ekokritiska och ekofeministiska ståndpunkter i den litteraturteoretiska diskussionen", *Tidskrift för Litteraturvetenskap* 31 (2002:2), 5.
- 9 Fleming, *Live and Let Die*, 196ff.
- 10 Idem, 197.
- 11 Idem, 232.
- 12 Ibid.
- 13 Idem, 232f.
- 14 Idem, 234f.
- 15 Idem, 251ff, 256f.
- 16 Idem, 254ff.
- 17 Idem, 257.
- 18 Idem, 258f. Se även 262f.
- 19 Idem, 265.
- 20 Idem, 286.
- 21 Idem, 298f. Leopardhajen lever i Stilla havet (Kaliforniens kust). *Live and Let Die* utspelas på Jamaica, där det ej finns leopardhajar. Arten blir 1,5 meter lång, och äter småfisk och maskar, *inte* människor. Detta är ju ett rätt flagrant fel med tanke på Flemings bakgrund, men är kanske ett typexempel på författarens slarv när det gäller detaljer, som är ett icke ovanligt drag i hans texter.
- 22 Fleming, *Live and Let Die*, 304.
- 23 Idem, 300.
- 24 Han har visserligen skickats dit på uppdrag av sin överordnade M för att inspektera den brittiska örlogsbasens säkerhetsstatus, men det framgår helt tydligt att det är en maskerad semester: "Don't get a sunstroke", avslutar M samtalet. Ian Fleming, "The Hildebrand Rarity", i *For Your Eyes Only*, 14:e upplagan (London: Panther, 1965 [1960]), 156.
- 25 Se Ben Young Landis, "The Hildebrand Rarity (Sargocentron sp. nov.)" på websajten "Better Know a Fish! A Blog on Biodiversity" (publicerad 1.4.2016, reviderad 6.4.2016), <https://betterknowafish.com/2016/04/01/the-hildebrand-rarity-sargocentron-sp-nov/>.
- 26 Lycett har i monografien *Ian Fleming* missförstått denna intrigmässiga huvudpoäng i texten och tror att det helt enkelt är Elizabeth Krest som har mördat sin make (339).
- 27 Henry Chancellor, *James Bond. The Man and His World. The Official Companion to Ian Fleming's Creation* (London: John Murray, 2005), 149. Blanche Blackwell (1912–2017[!]) delade ett starkt intresse för marin fauna med sin älskare Fleming.
- 28 Fleming, "The Hildebrand Rarity", 175.
- 29 Ibid.
- 30 Ibid.

- 31 Idem, 176.
- 32 Idem, 185.
- 33 Griffiths, "A Fish Out of Water", 19.
- 34 Idem, 18. Dessvärre finns det åtskilliga underligheter i uppsatsen. En given poäng med de regelbundna jämförelser med Rachel Carsons klassiska *Silent Spring* (Boston: Houghton Mifflin, 1962), som Griffiths gör, hade varit att påvisa hur rätt i tiden Flemings text är, och att den till och med antedaterar Carsons opus. Griffiths utför dock endast komparationer av allmänt slag, och då hade det varit mer logiskt att använda Carsons tidigare produktion, bästsäljarna *Under the Sea Wind* (1941), *The Sea Around Us* (1951) och *The Edge of the Sea* (1955). (I förbigående kan dock noteras att *Silent Spring* innehåller passager om förgiftning av vatten och fiskar; jfr 40f, 49 och kapitel 9.) Vidare vill Griffiths se "The Hildebrand Rarity" som en politisk allegori om kalla kriget, särskilt atombombskräcken (Griffiths, "A Fish Out of Water", 4, 12, 14 och 19). Även om det kunde tyckas ligga nära till hands, eftersom det brukar vara kalla kriget som är grundförutsättningen för bondberättelserna, tycks denna läsning av "The Hildebrand Rarity" knappast fruktbar. Novellen är atypisk i det att den är en ren spännings- och kriminalhistoria vars ideologiska överbyggnad är ekokritik, inte politik. Vidare uppfattar Griffiths inte när Fleming är ironisk, till exempel när Bond kommenterar Krests övergrepp på hustrun (idem, 7 och 9). Griffiths menar att valet av "The Hildebrand Rarity" som bidrag till tidskriften *Playboy* i mars 1960 var "peculiar" (4), och har då inte förstått att det amerikanska livsstilsmagasinet dels ville fungera som en samtidsbarometer, dels i vissa frågor verka opinionsbildande. Valet av en spänningsnovell med ekologiskt innehåll i stället för en om kalla krigets agentverksamhet var ur den synpunkten i själva verket föga överraskande.
- 35 Ian Fleming, "Octopussy", i *Octopussy* (London: Panther, 1985 [1960 som *Octopussy and the Living Daylights*]), 9f, 12–15, 24f och 46–52.
- 36 Idem, 9f.
- 37 Idem, 12f och 24.
- 38 Idem, 15–23 och 43ff.
- 39 Idem, 47.
- 40 Idem, 49.
- 41 Bruce W Halstead, *Dangerous Marine Animals* (Cambridge: Cornell Maritime P, 1959) hade publicerats året före "Octopussy". Om skorpionfisken där på s. 73–81.
- 42 Fleming, "Octopussy", 52.
- 43 Idem, 9.
- 44 Motivet 'djur som hämndens redskap' i Flemings författarskap har noterats i Chancellor, *James Bond. The Man and His World*, 183.
- 45 Buell, *The Environmental Imagination*, 7f.
- 46 Griffiths, "A Fish Out of Water", 1.
- 47 Adam Trexler & Adeline Johns-Putra, "Climate Change in Literature and Literary Criticism", *Wiley's Interdisciplinary Reviews Climate Change* 2 (2011:2), *passim*, <https://doi.org/10.1002/wcc.105> föreslår att ekokritisk litteraturforskning i högre grad ägnas åt populärlitteratur.